

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

13. De locis in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

uocentur Sirenes, ut est apud Lycophronem, fuerintne aliquando tales, & an possint esse in rerum natura.

Quid sit proprie luscinia, & cum de genere auium esse constet, qua differentia uisus est, aut maxime propria, ab alijs discriminari possit.

De quo sit: Quibus uitæ principijs constet, quale cum sole, cum aëre, cum aquis habeat commercium. An à cuculo, quod aiunt, generetur, generative possit, quæ sit habitudo eius corporis; plusne ignis, an aëris habeat, an cum terreno etiam, & aqueo genere aliquid fortiaur affinitatis.

Quare sit: An ad Dei gloriam prædicandam, an ad ornamentum uniuersi, an ad mulcendos suauitate cantus homines, an etiam ad pascendos, an potius ad exemplum uigiliae, innocentiæ, suauitatis, & laboris?

Quanta sit: Quam parua corporis mole, quam tenera, quam composita membrorum omnium in tam breui corpufculo concinnitate, cum quibus auibus id habeat commune.

Quale sit internis affectionibus: Quam simplex, quam innocens, quam pertinacis uigiliae, quam studiosa cautionum, quam ambitiosa, quo colore prædita, qua uoce, & cæteris corporis adiunctis.

Quando: Quando pariat, quando canat, uerene semper, an aliquando æstate, die an nocte: deinde an meridie, an sub auroram, an prima face, quando discat, quando quiescat, quando nidificet, &c.

Vbi, Quibus locis delectetur, an montanis, an syluestribus, cultis, desertis, frigidis, calidis, &c.

Quomodo: Quomodo unumquodque faciat, quo instinctu, qua arte, qua dexteritate doceat, discat, cantet, quot sonorum generibus luxuriet.

Cum quo: Quæ circa eam antecedentia, quæ consequentia, quæ sigaa eandem semper comitantia.

Quæ omnia in hac materia, & in cæteris enucleata argumenta, non modò ad condensandas orationes, sed integra uolumina suppeditabunt. Atque hæc de quaestione subiecta, nunc ad locos, & probationes artificiosas ueniamus.

De Locis in genere.

CAPVT XIII.

Quod literæ sunt apud Grammaticos, hoc apud Rhetores loci: ut enim ex literis uerba, sic ex locis rationes, & argumenta coalescunt. Nihil est omnino ad inuentionis fecunditatem uerius, ad dispositionis rationem concinnius, ad memoriæ subsidium efficacius. Quamobrem & adolefcentibus diligenter inuicandis sunt, & in ijs frequenter exercendi, ex quo ad omnem dicendi materiam reclusos inuentiones fontes commodius, feliciusque habeant. Nec sunt in ea re imperiti quidam audiendi, qui se sine usu locorum certis rationibus uti discunt: fieri enim potest, & sit quotidie, ut, qui nunquam locos uiderunt, ex locis ratiocinentur, sicut & qui literas nunquam didicerunt, earum tamen sonos loquendo necessarò pronunciant, sed utrūque rudium est, & multis erroribus obnoxium. Quando illi rectius, qui id ex arte faciunt, & omnia rationum momenta cognoscunt? Euenit deinde exercitatis, ut etiam minimè de singulis locis cogitent, ex ijs tamen optimas rationes educant, quas si uelint recognoscere, ad artis normam expressas inuenient.

Neque enim quoties uerbum aliquod est scribendum nobis, toties eius uerbi literæ sunt cogitatione conquirendæ: nec quoties causa dicenda est, toties ad eius causæ seposita argumenta reuolui oportet: sed habere certos locos, qui, ut literæ ad uerbum scribendum, sic illi ad causam explicandam statim occurrant: sed loci demum oratori prodesse possunt, qui est uersatus in rebus, uel usu, quæ ætas denique affert; uel auditione, & cogitatione qua studio præcurrit artem.

Sunt autem loci communes notæ, & argumentorum sedes: quorum alij sunt interni, alij externi.

Interni sunt in rei substantia, ut definitio, genus, differentia, species, partium primarium enumeratio, coniugata.

Alij externi, sed tamen cognati, & ij ualde necessarii, ut causa finalis, & efficiens, & effecta. Alij externi appliciti, ut notatio, adiuncta, contraria, repugnantia, similia, relata, comparata; unde sexdecim loci communes satis noti colliguntur, qui rursus in alios diuidi possunt, & argumenta magnis incrementis

tis fecundari. Offendo exemplo. Laudandum mihi liliū proponitur, (verlabor enim in ijs argumentis, quæ forensibus causis, & obrijs difficiliora sunt. Sic eius laudem ab omnibus locis portexam.

DEFINITIO PER
Synonymiam.

Quomodo
ex omnibus
locis docer-
panda sint
argumenta. Quid est enim aliud liliū, quàm terræ
ornamentum, plantarum gloria, oculus
florum, pratorum gemma, pulchritudo radijs
suauiter emicantibus fulgurans, vt Sappho dixit
de rosa: ἡς κόμιθ' ἔρου' ἄν' ἄρ' ἄδ' ἰμα, ὀφ-
θαλμὸς ἄνθεω, λευκὸν ἔχει ἴσθη, κίλλος ἀστρά-
πην: Vtuntur enim oratores, vt docebo, maxi-
mè in exornatio genere his definitionibus.

Per descriptionem.

Videte vt est ex omni parte formosum. Nū
excessa facies? num maiestate cinctum caput,
cuius oneri vix collū sufficit? Num argen-
teorum foliorum striati ordines? Num paula-
tim in latitudinem se explicantes angustia?
Num resupina per ambitum labella? Num deli-
catissima, quæ interius sunt fila? Num folio-
rum stantia crocis aureolis capita? Num odor,
num candor eximius facis istud, vel me tacete,
prædicant?

NOTATIO

Nec immeritò profectò Græci λείριον, &
καλλιρίον, Latini lunonis rosā, Mauritanī, Su-
sen ab vrbe potentissima, nobilissimaque ap-
pellant. Hæc omnia sapiunt blandam pulchri-
tudinis maiestatem, sed efficacius λείριον tenu-
stium, suauem, amabilem florem significat.
Cuius nominis tanta est amplitudo, vt flores
omnes, qui modò specie, & suauitate sunt ex-
cellentes, λείριον nomen Apollonius in Argo-
nauticis.

ὡς δὲ ἔτε λείρια χαλὰ περιβορέμεσι μέ-
λυσσας.

PARTIVM
enumeratio.

Quod mihi videretur etiam spectasse natura,
quæ lilia in tot pulchritudinis genera diuisit,
vt non vnum duntaxat florem, sed omnes
omnium eximios colores & dignitatem vide-
antur assequuta: si candida consideres, quid
purius, aut amabilius? Si Persiana, quid specio-
sius? Caulis est illis ternum cubitorum, quem
fusè ambiunt folia ex cæruleo viriditate, mu-

cronata, flores nutantes nolarum effigie nigri-
cant: radix bulbota, fissa, minimè squamis lori-
cata, albida, auersa parte sessilis, & plana, por-
rectis subtus obscure flauentibus. Si Polyrihi-
sa, quid artificiosius? Nam & hastulas emulan-
tur, & radices habent multas, non admodum
crassas, albas, huc, & illuc sparsas, dulces, gluti-
nosas, ex quibus caulis erigitur sæpius duos
cubitos altus, canus, sine medulla, in quo flo-
res candidi, odorati, stamina lutea, semen in
vasculo triangulati conclusum, nigrum tri-
quetrum. Si rubra, quid magis varium? caule
quidem minora sunt, folijs angustis, & nigri-
cantibus, & summo flores erumpunt, singuli
suis pediculis, modo longioribus, modò bre-
uioribus insidentes, coloris purpurei, crocei,
aortulis similiter quibusdam nigris, & per-
quam exiguis ornati. Si cruenta, quibus flores
rutilant, & bulbos nucleis stipatos proferunt,
quid ardentius? Quid Narcissos, & Homero-
callidas, & cætera id genus commemorem?
nullibi sæcundiori pulchritudine luxuriansse
natura videtur.

CONIUGATA.

Nihil mirum igitur, si quicquid delicato
pulchritudinis flore suauiter emittente, hoc à
lilio liliatum dicimus. Sic orationem liliatam
vna oratio fleur delisée, quam Dionysius Hæli-
carnassicus βοτρυχὶ ὀκιδρον λόγος nominat.

GENUS.

Omnes quidem flores singularis naturæ ri-
dentis clementia, ad humani generis oblecta-
tionem, vniuersi decus, variasque utilitates
profundit, quorum vsu non modò profana re-
creantur, sed sacra ipsa excoluntur (& hic latius
dicendi campus.)

SPECIES SEPT
forma.

Verum peculiari quodam iure liliū sibi
vendicat, quod simul aspexeris, statim tibi
præstantissimi omnium floris, veniet in men-
tem.

SIMILITUDO.

Quid non magis exhilaret, quam aspectus
pulcherrimorum Aulæorum? quæ natura om-
nium architecta, & parens, vbique strauit in
suis larifundijs, vt admiranda forma, & spe-
ciosa varietate colorum, radicis, caulis,
ramorum, foliorum, floris nostros oculos pas-
cet.

Rouilloni

eretur, ac reficeret, spectaculo quidem ornatissimo, & instructissimo, quod etiam, vel maxime iuallidos, rusticos, & incultos homines alliciat, & deleat. Quando vero Salomon in hac regie fortunæ opulentia, & omnium deliciarum mollitie, tot exquisitis vestium coloribus radians, ad vnius lilij dignitatem aduertit?

DIFFERENTIA.

Habent quidem manufacta, plerunque egregiam venustatem. Sed tantum à naturali pulchritudine differunt, quantum natura Dei illius præpotentis administra, mortalium manus, vim industriaeque superat. (Et hic excurrere laus potest in differentia naturalis pulchritudinis, & manufactæ.)

CONTRARIA.

Si igitur natura ita infligante flores nigros, infatuos, male olentes detestantur: qua amoris benevolentia lilium amplectemur? quo nihil ad candorem amœnius, nihil ad prosperitatis significationem candidius, ad odorem etiam, quem suavissimum spirat, dulcius quicquam esse potest?

ADIVNCTA.

Accedit ad cæteras lilij virtutes, quod in Francorum sit insignibus: Idque non humano consilio, sed Angeli cælitus deferentis beneficio, quo nihil ad lilij laudem dici potest illustrius. Francia illa, cæterarum gentium Regina, quam HONORIVS tertius, Pontifex, Christi pharetram leætissimis sagittis abundantem appellat, quam Gregorius Magnus tantum cæteris nationibus præstare cenet, quantum Regie dignitatis apex omnibus honoribus antecellit: Francia, inquam, illa lilia ab ipsis penè mundi cunabulis in Moyse candelabro, & Salomonis templo sanctissimis religionibus consecrata, per vniuersum terrarum orbem suavissimi odoris halitu diffudit.

ANTECEDENTIA,

Consequentia.

Ita autem amplexa est, vt Regem Francorum in illa maiestatis sede, & lustris puluinarum (quod vocant) sedentem, sine liliorum insignibus, non magis intueri liceat, quam solè sine luce. Vbiunque Regia Maiestas ius dictura sedet, ibi lilia: vbiunque lilia fulserint, hic Regie maiestatis quosdam radios præsentere dicas.

REPUGNANTIA.

Nec minus repugnat Regem veterari, & calcare lilia, quam Calais adorare, eorumque statuas frangere, detestare laureas, honoris insignia resellere.

CAPITULUM SÆ.

Sive igitur cum esset paruis, & lacteus Hercules Nouerica Iunonis vberibus suppositus, argenteus mammarum humor cælestibus stilliculis depluens, tantum florem produxit, siue natura plenius lux munificentia velificata ediderit, nihil plantis inuenio diuinus.

EFFECTA.

Neque tantum ob speciosam illam maiestatem dico, qua præditum est, sed propter magnas, & veteres, quas in hominum commoditatem deriuat utilitates. Quis enim nescit, quod habet Palladiaz de re rustica? oleum limaum ad morborum remedia, per quam salutare semper extitisse, & cæ.

COMPARATIO MINORVM,

Comparium.

Quid igitur si calthis, ac violis, & huiusmodi floribus tantum tribuimus, quid lilio deberi existimatis? quod ipsum constat longè omnium esse præstantissimum. Nisi quis forte rosam Sapphonis, & Anacreontis veribus decantatam illi parem esse contendat; Huic non multum aduersabor, modò lilium inter flores Regis partes obtinere fateatur, rosam huic veluti Reginam comitem adiungat.

De Locorum delectu.

CAPITULUM XIV.

Placuit hoc specimen subijcere, vt ostenderem, quanta est in locis ad quamlibet questionem tractandam læcunditas, non quod velim, omnes, & isto ordine intrudi. Rectè M. Tullius. Orator locos percurreret omnes, vtetur aptis, non imprudenter ista copia, sed omnia expendet, & seliget. Non enim semper, nec in omnibus causis, ex ijs eadem argumentorum momenta sunt. Iudicium igitur adhibebit, nec inueniet tolum, quod dicat, sed etiam expendet. Nihil enim teracius ingenis, ijs præsertim, quæ disciplinis

Cicero in
Oratore.